

DE ZAANSCH E MOLEN

WIND BRIEF

INTERVIEW: **ANNEKE VAN MISPELAAR**
LID RAAD VAN TOEZICHT
VRIJWILLIGERS KEVIN BUS EN
MARIA ASIKAINEN
MOLENEXCURSIE
NAAR HET PRINSENHOF
OVER HET WATER

VAKMANSCHAP

**'IN DONDER STORM EN HAGELVLAGEN,
MOET IK HIER MIJN LEVEN WAGEN,
EN IN LEEGE TIJDEN,
MOET IK MIJN LEVEN VERSLIJTEN'**

H. Visser, Zwaaiende wieken 1946)

door Laurens Vis

Zaadwagen met drie schepels waar zaad in zat om te verwerken

Het initiatief om zoveel mogelijk molens te handhaven en vervallen molens in maalvaardige staat terug te brengen, kwam in de jaren twintig van de vorige eeuw van particuliere zijde. In 1923 werd daartoe opgericht de vereniging De Hollandsche Molen tot behoud van het molenaarsambacht en behoud van de windmolen. Mede vanuit het besef, toentertijd, dat de stelselmatige afbraak van molens in Nederland tot een 'ongewenste geestelijke en stoffelijke verarming zou leiden'.

Het initiatief werd spoedig gevolgd door de oprichting van vereniging De Zaanse Molen (1925), ons allen welbekend, als wakend oog over het unieke Zaanse (molen)centrum voor handel en nijverheid in Nederland, voor de steun bij reparatiewerken aan de Zaanse molens en voor het bewaren voor het nageslacht van al hetgeen betrekking heeft op de bedrijfsvorm daarvan.

Een doelstelling die, door de toewijding van -en samenwerking tussen- elkaar opvolgende generaties molenaars, molenmakers, bestuurders en vrijwilligers, reikt tot aan de dag van vandaag. Een sprekend voorbeeld daarvan is de grote betrokkenheid van De Zaanse Molen bij het praktijkgedeelte van de Technische opleiding Hout en Restauratie (THR).

IS MEESTERSCHAP

Dit is het koekenhok, hier haal je de buul leeg van de droge koek, de olie is eruit geslagen

Deze relatief nieuwe opleiding kent in Bouke Koopman een mede initiatiefnemer en stuwende kracht binnen de Zaanstreek.

MEESTERTITEL

Als boerenzoon helpt hij al mee met het timmerwerk op de boerderij van zijn ouders en vanaf de basisschool staat het voor hem vast dat hij timmerman zal worden. Na de LTS Zaanstreek (uitstroom timmeren) kiest

hij bij opleidingsinstituut Bouwmensen (Kennemerland/Zaanstreek-Waterland) voor de opleiding primair timmeren: een dag theorie op school en vier dagen de praktijk in. Daarna volgt voor hem het voortgezet timmeren en de leergang Assistent Uitvoerder. Via een landelijke competitie en een zilveen medaille op de Europese kampioenschappen bereikt hij in 1999 het Wereldkampioenschap Bouwtimmeren in Canada.

VAKMANSCHAP IS MEESTERSCHAP

Door aldaar in de top 10 te eindigen verkrijgt hij de Meestertitel in zijn vak.

KONINKLIJKE ROL

Sindsdien traint Bouke zelf aspirant timmerlieden die meedoen aan de inmiddels als 'Skills Heroes' bekende (inter-)nationale beroepswedstrijden.

De begeleiding van leerlingen combineert hij met zijn werk in de restauratiebouw via zijn eigen aannemersbedrijf Koningsstijl.

De naam Koningsstijl past bij zijn voorkeur om bijzondere dingen te maken. De naam laat zich als volgt verklaren. In een kap worden twee spantbenen aan elkaar gekoppeld door een zogeheten makelaar. Wanneer dat voor meer spantbenen het geval is, heet deze makelaar een 'koningsstijl'. Zo bevat de constructie van een torenspits tal van hele en halve spanten boven elkaar. Deze worden verbonden door een verticale balk tot in de top: onzichtbaar voor de argeloze passant doet de koningsstijl in alle bescheidenheid zijn werk.

Een koninklijke rol.

NIJPEND GEBREK

In de tijd die Bouke aldus besteedt als mentor van aankomende vakmensen maakt hij zich intussen zorgen over de achteruitgang in basiskennis van de leerlingen, zeker vanaf het moment dat er zelfs een einde kwam aan de timmerrestauratie-opleiding. Wat toen overbleef was de opleiding nieuwbouw, waarvan de lesstof over organisatieleer, regelgeving en juridische kaders niet of nauwelijks geschikt is voor restauratie en renovatie. Dat manifesteert zich, ook voor de aannemerij van Bouke, in het haast niet meer kunnen vinden van jonge mensen die het begin van het timmervak in hun vingers hebben om zich verder in de praktijk

te kunnen ontplooiën. Dus nemen ook de zorgen over het mogelijk verdwijnen van het ambacht als zodanig toe. Het is dus de vraag of monumenten, waaronder de molens, in de toekomst nog wel op de juiste manier gerestaureerd en onderhouden kunnen worden. Het gebrek aan onderwijs in het vak restauratie timmeren is nijpend geworden.

AMBACHTSSCHOOL

In zekere zin doet dit denken aan de reden van de introductie van de ambachtsschool in verleden tijden. Doordat de gilden, die tot dan toe de vakopleidingen verzorgden, in de 19e eeuw werden ontbonden, ontstond er een tekort aan vaklieden toen de economie in het midden van de eeuw weer begon aan te trekken. De ambachtsschool werd hiervoor

Naast de stenen stookplaats, de vuister, staat een waterbalie

vanaf 1865 in Nederland (en Suriname) als schooltype geïntroduceerd. Een vorm van dagonderwijs voor het ambacht en de nijverheid. De school leidde op tot smid, timmerman, meubelmaker, huisschilder, bankwerker, instrumentmaker en elektricien. Met aanvullende cursussen in koper-, lood- en zinkbewerking, auto-, motor- en rijwielherstel. En er werd tevens onderwijs voor volwassenen ingericht.

In de Zaanstreek had de start van de ambachtsschool overigens nog wel wat voeten in de aarde. Of eigenlijk, de beantwoording van de vraag waar de school gevestigd zou gaan worden. Zaandijk was het meest centraal, maar Zaandam had de meeste inwoners.

Na het aantreden van burgemeester K. ter Laan kwam er beweging in de besluitvorming en de financiële ruggensteun van industrieel J.A. Laan deed de rest. In 1917 staan, weliswaar nog op een tijdelijke locatie, 24 werkbanken te wachten op de leerling timmerlieden. In 1932 verrijst de nieuwe school uiteindelijk aan de Westzijde.

In 1963 introduceert minister Jo Cals de Wet op het Voortgezet Onderwijs WVO. Vernieuwing werd, ondanks tegenstand vanuit het onderwijs, nodig geacht. Vanwege de hoeveelheid onderwerpen kreeg de WVO de naam Mammoetwet. Dat is te danken aan het kamerlid Anton Roosjen van de ARP die, vanwege de grote hoeveelheid onderwerpen,

VAKMANSCHAP IS MEESTERSCHAP

het er helemaal niet mee eens was: "Laat die mammoet maar in het sprookjesleven voorbestaan". En inderdaad de Mammoetwet had niet het gewenste effect. De opleidingen van het lager beroepsonderwijs sloten niet goed aan op het middelbare beroepsonderwijs en op de arbeidsmarkt.

HOOFDSTAD VAN DE HOUTBOUW

Bouke wordt daar nog steeds mee geconfronteerd. Niettegenstaande de dynamiek van het hedendaagse onderwijsjargon met termen als afstromer, coördinatorenleerlijn, culturele valkuil, deelkwalificatiestructuur, doorstroomprofiel, leervakoverstijgend, moduluweging, omgevings sensitiviteit, peercoaching, signaleringsdoel, uitstromer en zij-instromer. Waar voorheen de ambachtsschool voor stond, heet nu een Beroeps Opleidende Leerweg (BOL) met, als variant daarop, de Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL) met een combinatie van leren en praktijk. Bouke raakt in 2016 betrokken bij de ontwikkeling van de landelijke opleiding Technicus Hout en Restauratie (THR) vanaf het derde BOL/BBL-leerjaar. En hij zet er zich voor in deze naar de Zaanstreek te krijgen. Want, zo zegt hij: "Restauratie timmeren hoort in de Zaanstreek, de hoofdstad van de houtbouw en mogelijk zelfs het laatste traditioneel werkende industriegebied van de wereld, denk onder meer aan de papiermolen De Schoolmeester". En dat lukt. Inmiddels gaat deze unieke opleiding, als samenwerking tussen het Regio College, het Hout- en Meubileringscollege Amsterdam, de Hemmesgroep en het ROP (een stichting voor restauratieopleidingen) zijn derde leerjaar in. Nu nog te vinden op een tijdelijke locatie (de geschiedenis herhaalt zich) in het pand van

De Bonte Hen, olieverfschilderij van Johan Willem Kieseewetter (1883-1951)

Bouwmensen in Zaandam, maar voorbestemd om te verhuizen naar de Hemmes om mee te werken aan de herbouw van molen De Zaadzaaijer en een historische houtschuur (droogloods nummer 17, De Veldvliegen, van Stadlander en Middelhoven), als het definitieve onderkomen van de THR.

GROTE UITDAGING

De opleiding biedt een combinatie van praktijkles (BOL in de vorm van stages en BBL in de vorm van werken bij een erkend leerbedrijf) en theorieles (vakspecifiek, Nederlands, rekenen, burgerschap en drie keuzedelen, waaronder die van metselaar). Voor het stagewerk is er inmiddels contact gemaakt tussen de THR en De Zaanse Molen om objecten te maken (inventariseren/ of gebruiksvoorwerpen) die kunnen dienen als werkstuk voor de opleiding. Collectiebeheerder Fulco Rol heeft Bouke daarvoor inmiddels voorzien van een 'lijstje van tien'. De betrokkenheid van De Zaanse Molen blijkt ook uit de ondersteuning die Bouke krijgt vanuit De Bonte Hen, waar een

aantal van de voorwerpen nog dagelijks in gebruik is maar de levensduur ten einde is of raakt en feitelijk sprake is van een museale status, en vanuit het collectiebeheer van het Molenmuseum met technische tekeningen en beeldmateriaal. Aan plannen en werk is er voor de afzienbare termijn geen gebrek, maar de grote uitdaging voor Bouke en zijn leermeesters is en blijft dat de opleiding gevonden wordt door nieuwe cursisten die 'gegrepen' worden door het vak van restauratie en renovatie. Die, zoals zijn collega Allan van der Veer het uitdrukt, echt wat moois kunnen gaan maken met hun handen. Iets waaraan nu een chronisch tekort is. Wat dat betreft is voor de THR de BOL-variant kwetsbaarder dan de BBL-leergang voor tussentijdse opzeggingen, wanneer de verleidingen van het door sociale media gepromote moeiteloze klatergoud voor jonge mensen te sterk blijken. In de BBL kunnen meer ervaren beginners doorgroeien en toetreden tot een selecte groep vakmensen wiens stem uit de praktijk steeds hogere waardering krijgt.